

Historia 11 listopada, Święta Niepodległości

11 listopada 1918 r. – dzień, który kojarzy się Polakom jednoznacznie z odzyskaniem przez Polskę niepodległości, został oficjalnie uznany jako święto państwowe dopiero pod koniec lat 30. XX w. W okresie międzywojennym toczyły się spory o właściwą datę odrodzenia Rzeczypospolitej. Tragiczny okres II wojny światowej nie zniszczył polskiej pamięci o odzyskaniu niepodległości. Natomiast w Polsce komunistycznej święto było zakazane, lecz obchodzone nielegalnie, aż pod koniec lat 80. przywrócone jako Narodowe Święto Niepodległości. Marszałek Artur Kosicki 11 listopada o godz. 10:30 złożył kwiaty przed pomnikiem Józefa Piłsudskiego.

11 listopada w Polsce międzywojennej

Dnia 23 kwietnia 1937 r. ogłoszono specjalną ustawą, że 11 listopada będzie świętem niepodległości Polski, które miało wiązać się z datą zakończenia I wojny światowej oraz oddać hołd Józefowi Piłsudskiemu, pierwszemu Marszałkowi Polski, oraz osobie, która 11 listopada 1918 r. objęła zwierzchnictwo nad Wojskiem Polskim. Jak głosiła treść ustawy, ten dzień „jako rocznica odzyskania przez Naród Polski niepodległego bytu państwowego i jako dzień po wsze czasy związany z wielkim imieniem Józefa Piłsudskiego, zwycięskiego Wodza Naczelnego w walkach o wolność Ojczyzny – jest uroczystym Świętem Niepodległości”.

Zanim uchwalono ustawę z 1937 r. 11 listopada był obchodzony nieoficjalnie przez środowisko piłsudczyckie, głównie żołnierzy Legionów Polskich i Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). Po wybuchu majowego zamachu stanu tzw. przewrocie majowym, marszałek Józef Piłsudski obejmując faktyczną władzę w państwie dnia 8 listopada 1926 r. wydał jako premier okólnik ustanawiający 11 listopada dniem wolnym od pracy dla urzędników państwowych. Od 1926 r. do 1934 r. Józef Piłsudski jako Generalny Inspektor Sił Zbrojnych, czyli szef organu sprawującego władzę nad Wojskiem Polskim, dokonywał przeglądu pododdziałów garnizonu warszawskiego, nadawał odznaczenia i przyjmował wojskową defiladę.

Spór polityczny o datę odzyskania niepodległości w okresie międzywojennym

Według środowisk konserwatywnych i narodowych w Polsce dzień 11 listopada nie był odpowiednim świętem, aby obchodzić odzyskaną niepodległość. Za ich stanowiskiem

odpowiednim świętem, aby odnieść odzyskaną niepodległość. Za ich stanowiskiem przemawiały następujące przesłanki. Zanim Józef Piłsudski powrócił do Warszawy 10 listopada 1918 r. z niemieckiej niewoli, na okupowanych ziemiach polskich Niemcy oraz Austro – Węgry w oparciu o Akt 5 listopada powołały w 1917 r. marionetkowy organ władzy zwierzchniej Królestwa Polskiego, zwany Radą Regencyjną, złożoną z trzech regentów zastępujących króla. Mimo, że instytucja pełniła w założeniu funkcje tymczasowej polskiej władzy państwowej, to decyzję podejmowane przez Radę nie mogły wejść w życie bez zgody państw okupacyjnych.

Rada Regencyjna powołała pierwszy rząd, który przejął przekazane przez władze okupacyjne działy administracji t. j. nadzór nad sądownictwem i szkolnictwem. Protestując przeciw zawarciu traktatu pokojowego pomiędzy państwami centralnymi, a Ukrainą 13 lutego 1918 Rada Regencyjna ogłosiła, że odtąd będzie „czerpać prawo sprawowania zwierzchniej władzy państwowej opierając się na woli Narodu, wierząc, że Naród pragnie posiadać symbol swej niepodległości i około tego symbolu stanąć zamierza” przeciwstawiając się w ten sposób okupantom.

Rada Regencyjna 7 października 1918 r. proklamowała niepodległość Polski powołując się na 14 punktów T. W. Wilsona, ówczesnego Prezydenta USA, zaakceptowanych kilka dni wcześniej przez państwa centralne jako podstawa rokowań pokojowych, a 12 października przejęła od okupantów władzę zwierzchnią nad wojskiem. Dlatego środowiska konserwatywne oraz endecja (ND - Narodowa Demokracja) stawiały tezę, że właściwą datą świętowania odzyskanej wolności powinien być dzień 7 października.

W spór o datę obchodzenia święta odzyskania niepodległości również wdali się socjaliści oraz ludowcy, którzy twierdzili, że powinno ono przypadać 7 listopada. W tym dniu w 1918 r. Ignacy Daszyński, działacz socjalistyczny, późniejszy Marszałek Sejmu RP powołał Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej. Mimo, że organ nie miał realnej władzy, to wydał manifest do Polaków, w którym zawarł wizję i kształt niepodległej Polski. Ogłosił o przejęciu całej władzy na terenie nowo powstającej Polski oraz liczne postulaty, wśród nich prawa wyborcze dla kobiet.

II wojna światowa, a 11 listopada

Święto 11 listopada nadal było oficjalnie obchodzone przez władze RP na emigracji oraz Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie. Jednak na terenach znajdujących się pod okupacją niemiecką oraz sowiecką zwalczano przejawy polskiej kultury, nauki oraz symbole odwołujące się do niepodległego państwa polskiego. Pomimo terroru i represji stosowanych przez okupantów wobec Polaków pamięć o odzyskaniu wolności i suwerenności nie poszła w zapomnienie. W kościołach były odprawiane nabożeństwa, pod osłoną nocy Polacy składali wieńce z biało-czerwonymi flagami i wstęgami w miejscach pamięci narodowej. Na murach kamienic, słupach ogłoszeniowych były pozostawione z okazji 11 listopada napisy: „Polska żyje!”, „Jeszcze Polska nie zginęła”, „Polska zwycięży!” oraz „11 XI 1918”.

W 1944 r. kiedy 22 lipca na terenach współczesnej wschodniej Polski, z których Armia Czerwona wyparła Niemców, powstały organy, gdzie władzę sprawowali komuniści. Były to Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego pełniący funkcje rządu, oraz Krajowa Rada Narodowa – parlament. 11 listopada 1944 r. w Lublinie przemaszerowała defilada wojskowa z udziałem żołnierzy Armii Czerwonej oraz Ludowego Wojska Polskiego. Te gesty komunistów miały na celu uwiarygodnienie w oczach polskiego społeczeństwa swojej władzy narzuconej Polsce przez Stalina.

Na początku 1945 r. komuniści pewni utrzymania swojej władzy w Polsce podjęli

decyzję o likwidacji Święta Niepodległości 11 listopada, ustanawiając nowe święto państwowe, Narodowe Święto Odrodzenia Polski, obchodzone w rocznicę ogłoszenia Manifestu PKWN w Chełmie na Lubelszczyźnie 22 lipca 1944 r. Miało to na celu wymazanie z pamięci narodowej oraz świadomości społecznej postaci Józefa Piłsudskiego, pierwszego Marszałka Polski oraz samą datę. Wszelkie próby publicznego obchodzenia dnia 11 listopada były bezwzględnie zwalczane przez reżim komunistyczny przez cały okres istnienia Polski Ludowej.

11 listopada w Polsce Ludowej

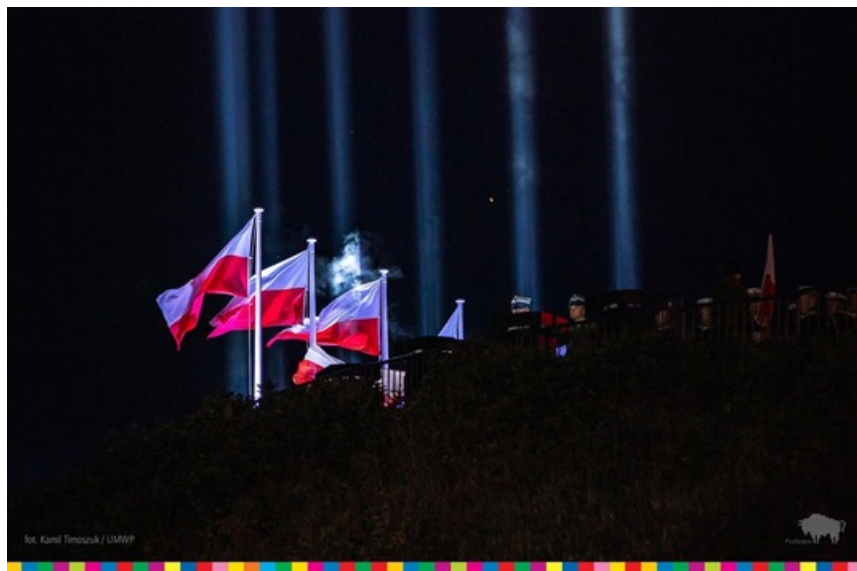
W latach 70. XX wieku nastąpił przełom, jeśli chodzi o stosunek polskiego społeczeństwa do potrzeby obchodzenia Święta Niepodległości dnia 11 listopada. Środowiska opozycyjne po raz pierwszy od zakończenia II wojny światowej publicznie zamanifestowały, aby dzień 11 listopada wrócił do kalendarza świąt państwowych. Pomysł na powrót rocznicy odzyskania państwa polskiego po 123 latach zaborów oraz organizacji obchodów Święta Niepodległości wyszedł z inicjatywy Ruchu Obrony Praw Człowieka i Obywatela przy wsparciu środowisk kombatanckich, studenckich i również Kościoła katolickiego. Uroczystości zostały zorganizowane w Krakowie, Warszawie, Gdańsku, Łodzi i Lublinie.

W kolejnych latach w organizację obchodów uroczystości włączyła się Konfederacja Polski Niepodległej, która swoim programem nawiązywała do tradycji piłsudczykowskich, oraz NSZZ „Solidarność”.

Po wprowadzeniu Stanu Wojennego 13 grudnia 1981 r. i tym samym delegalizacji „Solidarności” represje komunistów nie powstrzymały środowisk opozycyjnych przed kontynuacją organizacji obchodów 11 listopada. Odprawiano nabożeństwa, organizowano marsze patriotyczne, składano kwiaty i wieńce w miejscach pamięci ważnych dla historii Polski, takich jak np. Grób Nieznanego Żołnierza w Warszawie i Krakowie czy pomnik Konstytucji 3 Maja w Lublinie. Mimo, że komuniści również obchodzili nieoficjalnie pamięć 11 listopada składając kwiaty na Grobie Nieznanego Żołnierza w Warszawie, to aparat państwowo-partyjny przy znacznym wsparciu sił Ministerstwa Spraw Wewnętrznych t. j. SB, MO i ZOMO starał się utrudniać

społeczeństwu niezależne świętowanie. Manifestacje patriotyczne były rozpędzane pałkami i gazem, tak jak to miało miejsce w Gdańsku, Katowicach czy Poznaniu w 1988 r., a jej uczestników poddawano represjom.

U schyłku istnienia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej Sejm PRL na mocy ustawy z 15 lutego 1989 r. przywrócił do kalendarza państwowego dzień 11 listopada jako Narodowe Święto Niepodległości. Pod tą nazwą święto odzyskania wolności i suwerenności państwa polskiego funkcjonuje do dzisiaj.

oprac.: Cezary Rutkowski

na pdst.: mojaniepodległa.pl, polskatimes.pl, ciekawostkihistoryczne.pl.

fot.: Małgorzata Sawicka, Kamil Timoszuć, Mateusz Duchnowski

